

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

DUES EXPERIÈNCIES D'APRENENTATGE-SERVEI: PRACTICUM EN LA FORMACIÓ DE MASTER EN PSICOMOTRICITAT I PROJECTE INTERDISCIPLINAR EN DUES ASSIGNATURES DEL GRAU DE PSICOLOGIA (URV).

Quines són les principals aportacions de l'APS pels estudiants, el professorat i les institucions?

- Camps Llauredó, Cori
Universitat Rovira i Virgili
Psicologia/Ciències de l'Educació i Psicologia
Crtra. Valls, s/n, 43007-Tarragona
cori.camps@urv.cat
- García Olalla, Lola
Universitat Rovira i Virgili
Psicologia/Ciències de l'Educació i Psicologia
Crtra. Valls, s/n, 43007-Tarragona
lola.garcia@urv.cat
- Morales Vives, Fàbia
Universitat Rovira i Virgili
Psicologia/Ciències de l'Educació i Psicologia
Crtra. Valls, s/n, 43007-Tarragona
fabia.morales@urv.cat
- Molas Ramos, Emília
Universitat Rovira i Virgili
Psicologia/Ciències de l'Educació i Psicologia
Crtra. Valls, s/n, 43007-Tarragona
emilia.molas@urv.cat

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

1. **RESUM:** Es presenten dues experiències d'aprenentatge servei de l'àrea de Psicologia Evolutiva i de l'Educació, de la URV: la primera, dins el Practicum del Master Internacional en educació i teràpia psicomotriu i, la segona, una proposta interdisciplinària entre dues matèries del grau de Psicologia. S'explica el desenvolupament de les experiències, l'avaluació i els resultats obtinguts. Els estudiants construeixen el seu saber de forma actuada, sentida, reflexiva i crítica.
2. **ABSTRACT:** We present two service learning experiences in the field of developmental psychology and education, in the URV. The first one is an experience in the Practicum of the International Master in education and psychomotor therapy. The second one is an interdisciplinary experience between two subjects in the Psychology Degree. We explain both experiences, and also the assessment and the results obtained. Students construct their knowledge through action, in a felt, reflective and critical manner.
3. **PARAULES CLAU:** aprenentatge-servei, psicogerontologia, psicomotricitat, practicum, pràctica reflexiva, competències professionals, comunitat de pràctiques / **KEYWORDS:** Learning service, psychogerontology, psychomotricity, practicum, reflective practice, professional skills, community of practice

4. **DESENVOLUPAMENT:**

a) **Objectius**

Objectius comuns de les dues experiències:

- 1) Afavorir el desenvolupament de competències professionals en contextos reals a través de programes d'aprenentatge-servei (APS), de tal manera que les pràctiques contribueixin alhora a l'aprenentatge dels estudiants i al servei a la comunitat.
- 2) Conscienciar els estudiants com a ciutadans i professionals compromesos amb la societat i afavorir el desenvolupament de l'ètica professional.

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECCESSITATS ACTUALS

- 3) Promoure processos de reflexió i teorització a partir de la pràctica, i un aprenentatge contextualitzat i significatiu.
- 4) Promoure una visió personal i crítica sobre les pròpies competències personals i professionals que es desenvolupen en aquests espais de formació.
- 5) Respectar una concepció de l'aprenentatge que parteix de l'estudiant com a protagonista del seu procés de formació.
- 6) Avaluar quines són les principals aportacions de les dues experiències APS, segons els propis estudiants.

Objectius específics del Practicum del Master:

- 7) Donar resposta a les necessitats d'atenció a nens amb dificultat detectades per diferents institucions i que alhora permetin l'aprenentatge dels estudiants.
- 8) Posar en pràctica, en un context real, les estratègies d'intervenció en el marc de la teràpia psicomotriu, a partir dels fonaments teòrics, pràctics i de formació personal, permetent als estudiants l'apropiació de competències en contextos significatius per a l'exercici de la seva professió.
- 9) Perfilar la figura del "professor tutor" com a mediador i acompanyant actiu d'aquest procés de formació, que va des de la pràctica guiada fins a la pràctica autònoma, en una progressiva cessió i traspàs de control cap a l'alumne.
- 10) Articular aquest escenari de formació com una comunitat de pràctiques en la qual estudiants i professors comparteixen l'experiència de l'acció i la reflexió conjunta.

Objectius específics del projecte interdisciplinari entre dues matèries del grau de Psicologia:

- 1) Implementar el programa d'APS, a les matèries *Psicogerontologia* i *Intervenció psicomotriu* del Grau de Psicologia, que resulti motivadora i que optimitzi l'aprenentatge dels alumnes.
- 2) Desenvolupar competències professionals del psicòleg, vinculades a l'àmbit de la Psicogerontologia i la intervenció psicomotriu, a través de la participació activa i de

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSTATS ACTUALS

l'observació de l'activitat de l'equip professional multidisciplinar de la residència geriàtrica.

- 3) Promoure el contacte i l'obertura de la FCEP (URV) cap a la comunitat, a través del servei que els alumnes proporcionaran als ancians que resideixen en centres geriàtrics.

b) Descripció del treball

Les dues experiències que presentem han estat validades per la comissió de docència de la Universitat Rovira i Virgili, pels cursos 2012-13 i 2013-14, dins el recentment implantat programa APS.

- *Descripció de l'experiència en el "Master Internacional en Educació i Teràpia Psicomotriu"*:

El Pràcticum en Psicomotricitat s'articula com un procés de construcció conjunta. Es constitueix com un escenari i un procés d'aprenentatge en la pràctica que permet el desenvolupament de competències professionals claus per l'especialista en psicomotricitat . Permet, a més, als estudiants treballar amb problemes reals, la qual cosa els proporciona l'oportunitat de prendre consciència de les competències professionals. Participar en les sessions de pràctica psicomotriu juntament amb professionals experimentats suposa una oportunitat per a l'adquisició d'un coneixement contextualitzat i socialitzat. Aquestes competències s'articulen en una " comunitat de pràctiques", entenent com a tal els "entorns pràctics en què les persones desenvolupen habilitats específiques mentre realitzen determinades activitats". Com a resultat d'aquesta pràctica regulada, els estudiants van recollint les seves experiències de domini i aquestes seran la plataforma sobre la qual construiran aprenentatges significatius. El professor tutor acompanya l'estudiant en la seva activitat constructiva i tindrà en aquest procés la responsabilitat de facilitar dos ponts en la construcció que realitza l'alumne: des de la pràctica guiada cap a la pràctica autònoma i de l'acció a la reflexió teòrica.

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESITATS ACTUALS

La universitat s'ha de comprometre també ètica i socialment, permetent la reflexió sobre els seus valors i preocupant-se pels problemes socials. És en aquesta perspectiva, que se situa l'aprenentatge -servei (APS) a la Universitat.

El Pràcticum en Psicomotricitat s'articula com una experiència d'aprenentatge -servei (APS), que permet combinar processos d'aprenentatge dels estudiants i de servei a la comunitat, a través de l'atenció a nens amb dificultats. D'aquesta manera, el Pràcticum es converteix en un projecte educatiu amb utilitat social i intencionalitat solidària.

El programa APS es desenvolupa en el Practicum del segon curs del “Master Internacional en Educació i Teràpia psicomotriu” (60 ECTS), del Departament de Psicologia de la URV. Es porta a terme des del curs 2004-2005. Es constitueixen grups de teràpia psicomotriu amb nens que presenten diferents tipus de trastorns, de diferents institucions (escoles, centres d'acollida, associacions de pares de nens amb discapacitat, etc), que no tenen ni espais ni professionals per aplicar aquesta teràpia. Els infants reben sessions de teràpia de forma gratuïta durant tot el curs acadèmic. El primer quadrimestre els alumnes coparticipen en les sessions, juntament amb un professor. El segon quadrimestre són els propis alumnes que porten a terme les sessions de teràpia i són supervisats pel seu tutor. Es tracta d'un projecte APS, en la qual els estudiants aprenen i desenvolupen les seves competències i els nens reben un servei de forma gratuïta. La majoria d'aquestes pràctiques es fan a la sala de psicomotricitat de la pròpia Facultat (FCEP), la qual cosa s'ajusta a l'àmbit 1 del congrés CIDUI-14 (aprofitament d'infraestructures i serveis dels campus universitaris). Les fases que constitueixen el disseny temporal de la formació permeten el pas des de la sensibilització a la pràctica guiada cap a la pràctica autònoma amb supervisió, i des d'un espai d'acció a un espai de reflexió. Els alumnes compten amb el professor tutor de pràctiques i presenten al final del procés un diari reflexiu sobre la pràctica d'ajuda. Aquest diari reflexiu inclou els següents apartats:

- Descripció de la pràctica de coparticipació (1er quadrimestre), a partir del seu “diari de sessions”: descripció del grup, relat de les sessions, intervencions del psicomotricista,

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESITATS ACTUALS

evolució dels nens, anàlisi de la pròpia participació de cada estudiant. Possibles vinculacions amb els continguts teòrics i les vivències de la formació personal.

- El projecte d'ajuda per al grup de nens/es. Inclou aquests apartats: observació i anàlisi de les característiques del grup i de cada nen, concreció dels objectius i estratègies del projecte d'ajuda, seguiment de les sessions (nivell descriptiu, nivell transferencial, anàlisi de les repeticions i novetats), valoració final sobre l'evolució del grup, i reflexió sobre la pròpia intervenció.

- *Descripció del “Projecte interdisciplinar entre dues assignatures del grau de Psicologia”:*

Aquesta experiència forma part d'un projecte d'innovació docent de l'ICE (URV). L'estem implantant durant el curs 2013-14, havent dedicat el curs anterior al disseny de la proposta, la coordinació entre les dues matèries, contacte amb les residències geriàtriques, revisió de la normativa de la URV, revisió d'experiències prèvies d'APS, etc. Pretén implementar l'APS al Grau de Psicologia, en dues matèries de l'àrea de Psicologia Evolutiva i de l'Educació (*Psicogerontologia* (6 ECTS) i *Intervenció psicomotriu* (6 ECTS)). Els alumnes, a més de desenvolupar competències professionals vinculades a la psicogerontologia i la intervenció psicomotriu en persones grans, també oferiran un servei de tipus social a les residències geriàtriques: acompanyament i recolzament emocional a aquestes persones, amb l'objectiu de fomentar les relacions intergeneracionals, les emocions positives dels ancians, l'envelliment actiu i la sensació de vàlua personal i d'integració en la societat. Per tal de vincular les dues matèries, l'APS es desenvolupa en residències geriàtriques, donat que l'activitat que els psicòlegs porten a terme en aquests centres implica tant l'avaluació com la intervenció a nivell cognitiu, emocional i psicomotriu. Les dues matèries inclouen continguts de caire professionalitzador, la qual cosa justifica la implementació de l'APSi. Al llarg del procés, es fan seminaris amb els alumnes per tutoritzar l'activitat. Durant el primer quadrimestre del curs actual (2013-14) es va portar a terme l'experiència APS en l'assignatura de “Psicogerontologia”, i se'n va fer

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSTATS ACTUALS

la seva avaluació. Durant el segon quadrimestre s'està desenvolupant l'experiència en l'assignatura "Intervenció psicomotriu". Una vegada acabada aquesta assignatura, es farà també l'avaluació de l'experiència per part dels estudiants, per cadascuna de les assignatures però també pel que fa a què els ha aportat com experiència interdisciplinar. Les avaluacions dels estudiants de les dues experiències seran analitzades i valorades per les professores que imparteixen l'assignatura, per tal de conèixer què ha aportat als estudiants i veure si cal fer algun reajustament per a continuar l'experiència el proper curs.

c) Resultats i/o conclusions

Pel que fa al Master, l'articulació del Pràcticum de Psicomotricitat, com a "comunitat de pràctiques", afavoreix un aprenentatge contextualitzat i significatiu sobre problemes reals en l'exercici de la professió. Els estudiants aprenen en un marc cooperatiu i amb connexió permanent amb el treball de recerca teòrica i de formació personal, en una construcció del saber de forma actuada, sentida, reflexiva i crítica. Aquesta formació promou també un canvi i una transformació de la persona cap a un major benestar, un major coneixement i acceptació de sí mateix i cap a unes competències per a ser i existir en societat. El Pràcticum com a experiència APS, brinda als estudiants la possibilitat d'aprendre en contextos reals i de desenvolupar les seves competències professionals, en un marc de respecte i de servei a un col·lectiu, que es beneficia de la seva intervenció tutoritzada. La Universitat dona compte així de la seva responsabilitat social o tercera missió. Els estudiants prenen consciència a més de la seva responsabilitat social, com a professionals.

Pel que fa a al projecte interdisciplinar entre les dues matèries del grau de Psicologia, esperem trobar una bona acollida de l'activitat per part dels estudiants i també uns bons resultats a l'avaluació de les matèries, en comparació amb els resultats obtinguts l'any previ a la implementació de l'Aprenentatge Servei. També esperem que els alumnes adquireixin una visió més àmplia de les matèries, entenent quina és la vinculació entre les dues matèries, a més de desenvolupar competències professionals que els poden facilitar la incorporació a l'àmbit laboral en el futur.

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

En el pòster que es lliurarà per a ser presentat en el congrés, presentarem els resultats de les enquestes que han omplert els estudiants per tal de ser lliurades a la comissió de docència de la URV per validar la seva participació en un programa APS i també el resultat de les enquestes que hem elaborat pel seguiment de les dues experiències. Igualment la valoració de l'experiència interdisciplinària entre les dues assignatures del grau de Psicologia. No disposem encara d'aquests resultats, donat que les dues experiències estan encara desenvolupant-se i no disposarem d'ells fins el mes de juny.

8. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Bosch, C., Climent, T., i Puig, J.M. (2009). Partenariado y redes para el Aprendizaje Servicio. En Josep M. Puig (coord.). *Aprendizaje Servicio (ApS). Educación y compromiso cívico*. Barcelona: Editorial Graó.

Camps, C. y García, L. (2004). La formación personal del psicomotricista como proceso de cambio y transformación. *Entre líneas*, 16, 7-20.

Camps, C. (Coord.) (2009) *Educació en valors, actituds personals i ètica professional en l'EEES*. Tarragona: URV.

Folgueiras, P.; Luna, E. & Puig, G. (en premsa). Aprendizaje y servicio: estudio del grado de satisfacción de estudiantes universitarios. *Revista de Educación*

García, L. (2000). La observación psicomotriz: transformar la experiencia compartida en comprensión. *Entre líneas*, 7, 10-14.

García, L. y Camps, M. (2004). Dins: *III Symposium Iberoamericano de Docencia Universitaria: Hacia un espacio de aprendizaje compartido*. Universidad de Deusto..

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

García, L. y Camps, C. (2006) Formación en la práctica: la adquisición de competencias profesionales en psicomotricidad. *Revista Iberoamericana de Psicomotricidad y Técnicas Corporales*, Vol. 6 (4), 24, 79-92

Martínez, M. (2006). Formación para la ciudadanía y educación superior. *Revista Iberoamerica de Educación*, 42, 85-102.

Rubio, L., Prats, E. y Gómez, L. (Coord) (2013) *Universidad y sociedad. Experiencias de aprendizaje-servicio en la universidad*. Barcelona: UB (ICE). (doc electrónico)

Puig, J.M. (coord) (2009): *Aprendizaje Servicio (Aps) Educación y compromiso cívico*. Barcelona: Graó

Puig, J.M. (2012). *Compromís cívic i aprenentatge a la universitat. Experiències i institucionalització de l'aprenentatge servei*. Barcelona: Graó.

www.aprenentatgeservei.org Centre Promotor d'APS.

<http://www.servicelearning.org>